

נתיבות ישעיהו

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי לב
ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול חוצב
להבות אש קודש, ושאתו כשאגת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

ראש השנה תשפ"ד
דרכי התשובה - "למה נפלו פניך"
האושר הגדול כשנטהר מחטא
שנה ו' • גליון רס"ד

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של
רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של
תורת רבינו - נא להתקשר למספר:
EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס:
1-718-705-8608

חדש!
אפשר לשמוע השיחה הנדפסת
בנתיבות יושר של כל שבוע במספר:
1-718-559-6660

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים
רח' שחל 5, בני ברק
טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

תוכן העניינים

כי תבא תשנ"א

דרכי התשובה - "למה נפלו פניך"

ה	עבודת התשובה
ה	התעוררות הבאת הקרבן היה ע"י קין
ה	תחילת החטא היתה החיסרון בהידור מצוה
ו	מה שהמעשה גורם
ז	ויפלו פניו
ט	אם תטיב שאת
יא	חומר הדבר כשמאחרים התשובה
יב	ואליך תשוקתו
יג	ואתה תמשל בו
טז	השתלשלות סדר התורה
טז	לקיים המצוה באופן הראוי
טז	הדיבור אל האדם לאחר שנמשל
יז	"זיך צוואם נעמען"
יח	דרך התוכחה
יט	עבודת ימי הסליחות
כב	הלימוד עד סוף כל הדורות

כי תצא תשמ"ט

האושר הגדול כשנמחר מחמא

- גודל פגם החטא כג
- מצות שופר - לעורר הלבבות על פגם החטא כד
- מעלת היסורים בעולם הזה כה
- חסד ה' בימי הרחמים כו
- הנסיון כשרואים רשע וטוב לו צדיק ורע לו כז
- להתעורר ממצב התרדימה שנעשה ע"י הנהגת העולם כח
- ביאור פרשת חטאו של קין כט
- קול השופר - קול אלוקי המעורר לתשובה לה

כי תבא תשנ"א

דרכי התשובה "למה נפלו פניך"

קרבתן היה קין, ולאחר מכן התעורר גם הבל להביא קרבן והביא את קרבנו. אלא שקין הביא קרבנו מפרי האדמה, מן הגרוע, ולא מהחלק הטוב, אבל הבל הביא קרבנו מבכורות צאנו ומחלבהן, מהחלק הטוב, מהצאן הטוב ביותר שהיה לו. ועל זה נאמר 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. ואל קין ואל מנחתו לא שעה ויחר לקין מאד ויפלו פניו'.

בהמשך הפסוקים נאמר מה שאמר ה' לקין, וביאר לו מהו החטא, ואיך נפרדים ויוצאים מהחטא.

תחילת החטא היתה החיסרון
בהידור מצוה

בתחילה מבואר בפסוקים מה בעצם היתה מעשה החטא של קין, 'קודם שטעלט די תורה אוועק דער עצם מעשה החטא, די מעשה וואס איז דא געטוהן געווארען'. מעשה החטא התחילה בדבר מצוה, שקין היה הראשון שהתעורר להביא הקרבן, אלא שלא הביא קרבן מהמובחר.

עבודת התשובה

וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרֵי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַה'. וְהָבֵל הֵבִיא גַם הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוּ וּמִחֻלְבֵהֶן וַיִּשַׁע ה' אֶל הָבֵל וְאֶל מִנְחָתוֹ. וְאֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְקַיִן מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו. וַיֹּאמֶר ה' אֶל קַיִן לָמָּה חָרָה לְךָ וְלָמָּה נָפְלוּ פָּנֶיךָ. הֲלוֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵיטִיב לִפְתָּח חַטָּאת רֹבֵץ וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ (בראשית ד, ג-ז).

אחד מהחטאים הראשונים שחטאו בני האדם מעולם היתה החטא הראשון של קין, שנאמר ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה'. והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלבהן וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. ואל קין ואל מנחתו לא שעה ויחר לקין מאד ויפלו פניו.

התעוררות הבאת הקרבן היה ע"י קין **זה** היה החטא; קין הביא קרבן לה' והבל הביא גם הוא קרבן לה'. הראשון שהתעורר להביא

דבר זה הובא בתורה, 'דאס האט מען אין די תורה אוועק געשטעלט געווארען, כאחד מן החטאים הראשונים שנכשלו בהם בני האדם.

ולכאורה יש להבין מה היתה החטא. כשנתבונן מהו החטא, 'אז מ'וועט צולייגען וואס דא איז געוועזען, הלא החטא היתה רק בחלק של הידור מצוה, 'זה קלי ואנוהו', ולא יותר מזה. ובתורה נכתב דבר זה כחטא הראשון שנכשלו בה בני האדם, 'שטעלט די תורה דאס אוועק פון די ערשטע חטאים וואס מענטשען האבען געטוהן'.

ונאמר 'ויחר לקין מאד', דבר זה כאב לקין מאוד, שקרבנו של הבל נתקבל וקרבנו לא נתקבל, 'ויפלו פניו, שהתמלא בושה ובא לידי שברון, 'ער איז געווארען אַ פארשעמטער, און ער איז געווארען געפאלען ביי זיך'.

מה שהמעשה גורם

והנה בלשון הפסוק נאמר 'ואל' קין 'ואל' מנחתו לא שעה, שלא רק שהשיית לא קיבל קרבנו, אלא שקין בעצמו הפך להיות לאינו מרוצה בעיני ה', כמו שנאמר

אמנם יצא ידי חובת הקרבן, אבל לא הביא את קרבנו מן המובחר.

לעומת זאת הבל עשה כמו שעשה קין, 'הבל האט שוין נאך געטוהן קין, והביא את קרבנו לאחר שקין הקריב את שלו, וכלשון הכתוב 'והבל הביא גם' הוא, שהיה טפל לקין, שהביא קרבנו לאחר קין, ונתעורר להביא קרבן על ידי קין, אלא שלאחר ההתעוררות התבונן להביא קרבן 'מבכורות צאנו ומחלבהן', מהמובחר שבהם.

ובזה מלמד אותנו התורה, 'די תורה לערענט אונז', שיתכן שיתעורר האדם לעשות דבר טוב, אבל בשעה שמקיים הדבר הטוב הוא מביאו מן הגרוע, שאינו עושה באופן של הידור מצוה, וחסר ביופי המצוה, ואינו משלם הרבה עבור המצוה וחסר חלק זה של המצוה.

ואילו השני שלא התעורר מעצמו לקיים המצוה, 'והבל הביא גם' הוא, שהביא את הקרבן בעקבות קין, אבל לאחר שהתעורר הביא קרבן 'מבכורות צאנו ומחלבהן'. ואז התקבל הקרבן באופן של 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. ואל קין ואל מנחתו לא שעה'.

באווארענט אלע חלקים פון די מצוה, אזי 'ואל' קין 'ואל' מנחתו לא שעה'.

ויפלו פניו

הפועל יוצא היתה שקין הצטער וחרה לו על מה שקרבנו לא נתקבל, 'ויפלו פניו', שנכנס לשברון, 'דער מענטש איז געווארען געפאלען ביי זיך אליין'.

לפעמים יש שהאדם נכשל בדבר עבירה, או שכבר נכשל בעבר בכמה מעשה חטא, ויש לו חרטה על המעשים ההם שעשה, אעפ"כ נשאר במצב של נפילת פנים ושברון, 'ס'ליגט אויף איהם אַ געפאלענקייט, אַ צובראכענקייט'.

הענין של השברון ונפילת הפנים הוא, 'דער צובראכענקייט מיינט, דער געפאלענקייט מיינט, אז מ'הייבט זיך נישט אויף, שהאדם אינו יכול להתרומם ממצבו. שנכנסים למצב של נפילה ושברון, 'מ'איז אַ צובראכענער, מ'איז אַ געפאלענער'.

יתכן שיתחרט וישוב בתשובה על מעשה החטא שעשה, ויתחרט היטב על המעשה הזה שעשה ואינו רוצה שוב לעשות כמעשה הזה שוב, ומצטער על מה

ואל קין ואל מנחתו לא שעה, ואילו אצל הבל נאמר להיפך, 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו'.

כשאדם נכשל בפגם קטן, בהידור מצוה, לא

רק שהמצוה אינה מתקבלת לפני השי"ת, אלא שהאדם עצמו אינו מתקבל, 'דער מענטש ווערט אַ אפגעפרעגטער', 'ואל' קין 'ואל' מנחתו לא שעה. ואילו כשעושה מעשה בשלימות, אזי מחמת כביכול הידידות של האדם להשי"ת, לא רק שהשי"ת מקבל מעשה המצוה ומקבל את הקרבן, אלא שהאדם בעצמו מתרצה ומתקבל לפני השי"ת.

התורה מלמדנו בזה, 'די תורה לערענט אונז מיט דעם',

שכשמקיימים ועושים מעשה טוב, צריך לעשות את המעשה הטוב באופן הראוי מכל הבחינות ומכל הצדדים. ואם המעשה הטוב היא כראוי מכל צדדיו, 'אויב דער מעשה הטוב איז באווערנט פון אלע זייטען, אזי 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו', שהמעשה מתקבלת והאדם נעשה מקובל.

אך כשמקיימים מצוה, וחסר במעשה המצוה, ומעשה המצוה אינו מושלמת בכל חלקיה וכל צדדיה, 'ס'איז נישט

עולם האט געזאגט צו קין, און
דאס רעדט דער רבוננו של עולם
צו יעדען מענטש וואס האט
געזינדיקט - ועל אף שחטא זה
 היה בדבר דק, בענין של 'זה קלי
 ואנוהו', שהחטא היה חיסרון
 בהידור מצוה. השי"ת אומר
 לאדם, אתה מצטער על מה
 שנכשלת בחטא, ולכן אתה נמצא
 במצב של שברון ושל נפילת פניך,
 'דו ביסט אַ געפאלענער, דו ביסט
 אַ צובראכענער', 'ויפלו פניו',
 אסור שכך תהיה! כמו שאמר לו
 'למה חרה לך', הנח את צערך,
 ותשוב בתשובה.

'ולמה נפלו פניך', הנח את נפילת
 הפנים שלך, כי מצב של
 נפילת פנים הוא סכנה גדולה
 לאדם, געפאלענקייט איז אַ גרויסע
 סכנה פארן מענטש, כי כנכשלים
 בחטא ומצטערים באופן של נפילת
 פנים, ונשארים במצב של שברון
 ונפילת פנים, 'ער איז אַ
 געפאלענער, אַ צובראכענער, און
 ער בלייבט ביי די געפאלענקייט, ביי
 די צובראכענקייט', הלא שוב לא
 ישוב להתעלות כי המרה שחורה
 תעטוף אותו, אַ מרה שחורה וועט
 זיך לייגען אויפן מענטש'.

"ס'איז נישטא דער חטא, די
ערגסטע עבירה וואס

שעשה, אבל שברון הלב והירידה
 נראים עליו, 'דער צובראכענקייט,
 דער נידעריגקייט ליגט אויף איהם',
 שאינו ביכולת ואינו בכוח לשוב
 ולהתעלות. 'ער האט נישט קיין
 מוהט צו עפעס זיך נעמען', אין לו
 האומץ ומצב הרוח לשוב ולהתחזק
 שעוד יצא ממנו משהו טוב, שיוכל
 להוריד מעצמו את הזוהמא
 שנדבקה בו על ידי מעשה החטא.

התורה אומר על זה, 'שטייט אין
 די תורה אויף דעם',
 'ויאמר ה' אל קין למה חרה לך
 ולמה נפלו פניך'. השי"ת תבע
 ממנו בכפליים, 'דער אייבערשטער
 מאנט איהם טאפלט', 'למה חרה
 לך', למה חורה לך מעשה החטא,
 'ולמה נפלו פניך', למה אתה נשאר
 במצב של נפילה. התרומם!
 'פארוואס בלייבסטו אַ
 געפאלענער, הייב זיך אויף!!!'
 אמנם היה כך מעשה חטא באופן
 ש'אל קין ואל מנחתו לא שעה',
 אבל עליך להתרומם ממצב זה.
 ועל זה אמר לו השי"ת 'הלוא אם
 תיטיב שאת', אם תשוב בתשובה,
 ימחלו לך על מעשה החטא,
 והחטא יניח לך.

השי"ת אמר לקין - ודבר זה
 אומר השי"ת לכל אחד
 שנכשל בחטא, 'דער רבוננו של

אם תטיב שאת

ולמה לא יפלו פניו, כי יהלוא אם תיטיב שאת; הלא אם ישוב בתשובה ימחלו לו על חטאו.

האדם צריך לחיות עם האמונה שהשי"ת מתחנן לאדם שישוב בתשובה, אַ מענטש דארף לעבען מיט די אמונה אז דער רבונו של עולם בעט זיך ביי אַ מענטש אויף תשובה. כביכול בעצמו הגיע אל קין לבקש ממנו 'למה חרה לך ולמה נפלו פניך הלא אם תיטיב שאת'.

לא נאמר שהשי"ת בא אל קין וכעס עליו, כי לפי הבנתנו, כשאחד נכשל בחטא, בתחילה צריכים להוכיחו ולומר לקין תוכחה גדולה ולהענישו, לפתוח בפניו את הגיהנום, איך עשית דבר כזה, שהביא קרבן מן הגרועים שבהם. ורק לאחר שיוכיחוהו ויענישוהו, וכעסו עליו וביזו אותו והשפילו אותו, 'דערנידעריקט איהם האט מען', רק אז מתחילים לדבר עמו דברי תוכחה שישוב בתשובה.

אך זו אינו הנהגתו של השי"ת, אלא שכשהביאו את קרבנותיהם היה 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא שעו'. ומהו הכוונה 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. פירש"י,

דער מענטש זאל נישט האבען אפגעטוהן, ס'איז נישטא דער חטא וואס דער אייבערשטער שרייט נישט צום מענטש 'ולמה נפלו פניך'. צובראכענקייט, געפאלענקייט, דאס איז אַ סכנה פאר אַ מענטש, און דאס אליין איז דער מעשה היצר הרע."

"דער צובראנכנקייט נאכ'ן חטא, אז ס'בלייבט אַ צובראנכנקייט און ס'בלייבט אַ געפאלענקייט, דאס אליין איז דער שטן און דער יצר הרע וואס פארזינקט אַ מענטש, וואס לייגט דער מענטש אין אַ צובראכענקייט. 'למה חרה לך ולמה נפלו פניך'.

גם אם חטא האדם בחטא החמור ביותר, אין מעשה חטא שהשי"ת אינו פונה וצועק אל האדם באמירת 'ולמה נפלו פניך'. כי השברון ונפילת הפנים הם סכנה לאדם. ובאמת ששברון לב ונפילת פנים מעשה היצר הרע המה.

השברון שלאחר מעשה החטא, כשנשארים במצב של שברון ונפילת פנים, זהו מעשה השטן והיצר הרע שמשקע את האדם במצב של חטא על ידי זה שמביאו לידי שברון. ועל זה נאמר לקין 'למה חרה לך ולמה נפלו פניך'.

איננו לשלוח מלאכי חבלה על האדם, להביא שלוחים מהגיהנום להכניס את האדם לגיהנום, לנקום ממנו על המעשה שעשה ולהענישו, לא באלה חפץ ה'.

רצון ה' הוא שהאדם ישוב למה שהיה קודם החטא, אדם בריא מהשורה, 'דער רצון ה' איז דער מענטש זאל זיך צוריק שטעלען אַ געזונטער נארמאלער מענטש, ווי ער איז געווען פאר'ן חטא, אזוי זאל זיך דער מענטש צוריק שטעלען.

אלא שלמעשה כדי שיטהר האדם עצמו ממעשה החטא, לזה צריכים לעונשים ויסורים. אבל רצון ה' אינו להעניש ולהתנקם מהחוטא. רצון ה' הוא להשיב את האדם לקדמותו, לשחרר את האדם מהאסון שנפל לתוכו, 'צוריק צו שטעלען דער מענטש, צו באפרייען דער מענטש פון דער אומגליק וואס ער איז אריינגעפאלען.'

לכּן הדיבור הראשון שדיבר השי"ת אל קין לאחר החטא היה 'למה חרה לך ולמה נפלו פניך'. השי"ת אמר לו שיצא מנפילת פניו, 'קריך ארויס פון די געפאלענקייט', כי אין די במה ששב בתשובה ומתחרט על המעשה שעשה, כי אם נשארים

'ירדה אש וליחכה מנחתו'. ודבר זה היה רק בקרבנו של הבל, ועל קרבנו של קין לא ירדה האש, ורק בדבר זה נענש.

לא יצא מקרבנו של קין מלאכי חבלה מהגיהנום שקרעו את קין לגזרים. זה לא קרה, רק ענין זה היה שם 'לא שעה', שהשאירו את קרבנו כמו שהונח ולא פנו אל הקרבן, שהשי"ת לא פנה אל קרבנו, 'מ'האט זיך נישט וויסענדיג געמאכט, כביכול האט זיך נישט וויסענדיג געמאכט צו זיין קרבן'. שאף שהביא קרבן, לא פנה השי"ת אל מעשיו וקרבנו, וכאילו לא הביא כלום, כי השי"ת אינו חפץ בקרבן זה.

כשפנה השי"ת אל קין לא דיבר עמו מתוך כעס, ולא מתוך צעקה, ולא על ידי מלאכי חבלה. השי"ת שאלו רק על דבר זה, 'למה חרה לך ולמה נפלו פניך'. השי"ת הגיע להראות לקין הדרך איך יוכל לצאת מהמצב שנפל לשם, שיוכל לשוב לאיתנו הראשון, 'ער קען זיך צוריק אוועק שטעלען אַ נארמאלער געזונטער מענטש'. זה היה רצון ה'.

ענין זה שייך בכל חטא שנכשל בו האדם, ואין הבדל אם החטא היא גדולה או קטנה. רצון הבורא

חטא הענגט פאר דיר, החטא רודף אחריו, כי החטא מקושר ומחובר אליו, דער חטא איז געבונדען און געקניפט צו דיר.

”ס’איז גלייך ווי אַ מענטש ער גייט אין גאס און זיין פוס וועט זיך פארפלאנטערען מיט אַ שטריקל. און די שטריקל שלעפט נאך זיך אַ טויטע קאץ. דאס איז נישט נאר אַ שטריקל, דאס שלעפט זיך מיט, און דו האסט זיך פארפלאנטערט מיט אַ טויטע קאץ.”

”ווי לאנג דו וועסט נישט לויז ווערען פון דעם שטריקעל, דו וועסט נישט אפשניידען די שטריקל פון דיין פוס, שלעפסטו מיט דיר מיט אַ טויטע קאץ.”

למה הדבר דומה, לאדם שהלך ברחוב ובין רגליו הסתבכה חבל, וחבל זה סוחב עמו נבילה של שונרא. אין זה חבל בעלמא כי השונרא קשורה בו, והאדם מוליך עמו את הנבילה.

כל זמן שלא יתיר את החבל מעל רגליו, וכל זמן שלא יחתוך ויקצץ את החבל מרגליו, הרי הוא מוליך עמו נבילה של שונרא. זה מה שאמר השי”ת לקין, וְאִם לֹא תִיטֵב לַפְתַּח חַטָּאת רוּבֵךְ.

במצב של נפילת פניו הרי הוא נשאר במצבו הלא טוב, שנשאר שקוע באסונו.

ומהו האסון בזה, על זה נאמר לו 'אז דו בלייבסט אַ געפאלענער איז דאס ווייטער אַ אומגליק, פארוואס איז אַ אומגליק אז דו בלייבסט אַ געפאלענער, האט דער אייבערשטער איהם מסביר געווען: 'הלוא אם תיטיב שאת, שידע שכך היא הנהגת השי”ת בבריאה עם החוטא, 'תיטיב, שישוב בתשובה, ואין בזה חילוק מה היה חטאו, ומהו כובד וגודל החטא, וזוי גרויס דער חטא זאל זיין, 'שאת, ימחל לו השי”ת על חטאו, והחטא יסתלק ממנו.

חומר הדבר כשמאחרים התשובה

בנוסף נאמר לקין שידע ש'ואם לא תיטיב' שאם לא ישוב בתשובה, לא יחשוב שיוכל להמשיך בדרכיו, שישאר בו החטא אבל מכאן ולהבא שוב לא יחטא, שישמור על עצמו, 'איך וועל זיך שוין היטען.

על זה אמר כביכול לקין שלא ידמה שכן הוא הסדר, אלא ו'ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ', שהחטא רובץ עליו, דער

ואליך תשוקתו

השי"ת אמר לקין, לא רק רעה זו תמצא אותך אם לא תשוב בתשובה, אלא ואלריך תשוקתו, שתשוקתו של היצר הרע הוא לאדם החוטא. ונבאר מהו כוונת הדברים ואלריך תשוקתו, לאמיר טייטשען די ווערטער וואס מיינט ואלריך תשוקתו.

'תשוקה' הכוונה לחשק גדול, רצון גדול הבווער כאש. כשבוער באדם צימאון גדולה, כשהחום בווערת כאש בחוץ וצווארו יבשה עליו מאוד, יש לו תשוקה גדולה למים, תשוקה בווערת, אַ ברענענדיגע תשוקה.

כמו כן יש לפעמים לאדם תשוקה שיתנו לו מילה של כבוד, שיתנו לו מילה של התקרבות, ער וויל אַ ווארט כבוד, ער וויל אַ ווארט התקרבות, והוא רעב וצמא שיכירו בו, משהו כבוד קצת התקרבות, ובלי זה הוא לב נשבר, ער איז אויסגעהונגערט, אויסגעדארשט מיזאל איהם געבען עפעס אַ ארדענקענונג אַ משהו כבוד, אַ משהו התקרבות, אז נישט איז ער אַ צובראכענער.

ענין זה כמעט מפורש בגמרא, שאמרו (סוטה ג), 'כל העובר עבירה אחת בעולם הזה, כל מי שנכשל בחטא, ואפילו רק עבירה אחת, ואין הבדל מהו עבירה זו, 'מלפתו', הרי היא מעטפת אותו, 'טוהט זיך זי ארום וויקלען ארום איהם', 'והולכת לפניו ליום הדין', שכשמגיעים ליום הדין היא קופצת לפניו. הנבילה שנכרכת אחר האדם בחבל, כשמגיע ליום הדין, קופצת שונרא זו לפניו.

'רבי אליעזר אומר קשורה בו ככלב, שהחטא קשור לאדם כמו הכלב.

זה מה שאמר השי"ת לקין, 'ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ'. שידע שמה שיש לו חטא, לא רק שיש לו חטא, אלא שהחטא הוא כשונרא מתה או ככלב מת שנכרכים אחר האדם, וכשיגיע זמן מסוים, 'אז ס'קומט אַ ערנסטע מינוט', אזי השונרא והכלב אינם ממתנינים עד שהאדם החוטא יוליכו אותם, אלא שהם מוליכים אותו. ביום הדין נעמד החטא בראש, 'שטעלט זי זיך אין די פראנט'.

זה כמו סתם 'מייל מען' שמכניסים את היצר הרע לכל אחד, אלא שבמקום החטא קנה שם שביתה. כי האדם כבר נכשל בחטא, יש לו תשוקה גדולה שבוער בו כאש להכשיל אדם זה שוב, כאילו אין בעולם אנשים נוספים אלא אדם זה.

היצר הרע ניגש אל האדם באופן שאינו רק אדרעס שהשי"ת שלחו להכניס שם יצר הרע, אין זה רק אדרעס, אלא היצר הרע נטפל אליו ביחוד, 'ס'איז נשט קיין אדרעס, איך פארלייג זיך אויף זיר', יש ליצה"ר תשוקה אליו, ולא יסתלק ממנו לפי שהוא מוכרח לנצחו, 'איך מוז דיר געווינען', 'ואליך תשוקתו', זה היה דבר ה' אל קין.

כך הוא ההנהגה באופן שלא תטיב, שלא ישוב בתשובה.

ואתה תמשל בו

כששומעים דיבורים אלו יכולים להישבר. כי היצר הרע הוא מלאך, 'דער יצר הרע איז אַ מלאך'. ואם כן לאחר שכבר נכשל בחטא שהביא הקרבן מן הגרוע שבפירות, שכביכול אמר לו 'למה חרה לך ולמה נפלו פניך, הלוא אם

או כשהאדם נמצא בצרה גדולה, והוא צריך שימצא מאן דהוא שיעודד אותו ויחזק אותו, והוא זקוק שיגידו איזה מילה טובה, ויש לו תשוקה גדולה שיאמרו לו דבר חיזוק. אין זה רק רצון סתם, אלא זהו כעין תשוקה ורצון הבוערת כאש.

כמו כן כביכול בעצמו מעיד לקין שנכשל בחטא, שידע מהו מהותו של היצר הרע, שלאחר שכבר נכשל בחטא, 'דו האסט שוין געזינדיגט', לאחר שהיצר הרע כבר קנה שביתה אצלו וכבר נמצא בתוכו, אומר השי"ת כביכול לקין, היודע אתה מהו תשוקה - והרי קין יודע מהו התשוקה - תשוקה זו יש כעת ליצר הרע אליו, 'די תשוקה האט יעצט דער יצר הרע צו דיר'!!!!

היצר הרע נטפל לאדם שכבר נכשל בחטא מתוך תשוקה נוראה, 'דער יצר הרע פארלייגט זיך אויף אַ מענטש וואס האט שוין אמאל געזינדיגט, מיט אַ תשוקה פארלייגט זיך'.

באופן זה ברא השי"ת את היצר הרע, השטן איננו כמו שליח הדואר 'מייל מען' שנשלח להכניס בבית זה חמש ובבית זה שש ובבית השלישי עשר, אלא שלאחר שכבר נכשלים בחטא, אין

הדבר יתכן רק על ידי סייעתא דשמיא, שאמרו חז"ל (שה"ש רבה ה, ג), שהסדר הוא 'בני פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתח כאולם', והשי"ת כוחו גדול ממלאך. אמנם כוחו של האדם אינו ככוחו של המלאך, אבל השי"ת כוחו גדול מהמלאך, 'דער אייבערשטער איז שטארקער ווי אַ מלאך'.

מהאדם לא נדרש יותר מזה שיעורר על עצמו לזכות לסייעתא דשמיא, כי האדם בעצמו אין בכוחו להילחם במלאך, אבל השי"ת אמר 'ואתה תמשל בו', לך יש כוח למשול במלאך זה, שהוא היצר הרע, ואיך תוכל להילחם בו, על ידי מה שיקרא אל השי"ת שיבוא לסייע בעדו.

איך קוראים להשי"ת שיבוא לסייע? על האדם מוטל לעשות מה שהיה עושה אילו לא היה היצר הרע מלאך. ויחשוב אילו היה היצר הרע ככל אדם, ויעמוד כנגד היצר הרע כאילו היה אדם, ואז יבוא השי"ת לסייע בעדו במלחמה, 'ואתה תמשל בו'.

אלו היו הדברים מה שדיבר בכיכול עם קין לאחר החטא הראשון.

תיטיב שאת', שימחלו לו על החטא, ובוזה תיחתך החבל שנכרך סביבו עם השונרא. וגם שמע מה שנאמר לו 'ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ', ועל זה יוכל לשוב בתשובה, אבל הרי נאמר לו עוד ענין, 'ואליך תשוקתו', ואם כן איך יכולים להילחם כנגד תשוקתו של המלאך, הלא מדובר בתשוקתו של מלאך, 'ס'איז אַ מלאך'ס תשוקה', ומנין יקח הכוח להילחם נגד תשוקתו של מלאך.

הלא על ידי שחטא והביא קרבן מהגרועים שבפירות, הרי נוצר כאן מלאך עם תשוקה שרודף אחריו להכשילו שוב, ואיך יוכל להילחם עם המלאך, ויאמר בלבו מי אני שאוכל למצוא כוחות להילחם במלאך, הלא זה כוח אלוקי, כוח שמיימי, 'ס'איז אַ געטליכער כח, אַ הימלישער כוח', ויש לו תשוקה להילחם בו, איך אעמוד כנגדו.

נגד טענה זו הוסיף השי"ת ואמר לו - וזה היה סוף דבריו של השי"ת לקין - דע לך 'ואתה תמשל בו', אמנם אמת הדבר שאתה רק אדם והיצר הרע הוא מלאך, אבל כך נתתי את הכוח של 'ואתה תמשל בו'.

השתלשלות סדר התורה

הבה ונתבונן כעת בדברים המפורשים בפרשה, כי הדברים מפורשים מתחילה ועד סוף, 'לאמיר צולייגען יעצט דאס וואס ס'איז יעצט געשטאנען, מתחילה ועד סוף איז אלע דא געשטאנען';

איך מתחיל החטא אצל האדם, יתכן שיעסוק במצוות, 'ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה', ולא רק שהיה עוסק במצוה, אלא שהתעורר מעצמו לדבר המצוה, להביא קרבן לה', אבל את הקרבן הביא מתוך קמצנות ולא מתוך הרחבה, 'מיט אַ קארגשאפט', ולכן 'ואל קין ואל מנחתו לא שעה', שקרבנו לא נתקבל למעלה, שנחשב כאילו לא היה'.

מאידך, עמד הבל וראה את ההתעוררות שהתעורר אצל אחיו להקריב קרבן, אך מיד כשנתעורר להביא הקרבן, הבין שצריכים להביאו מתוך כבוד וחשיבות, ולכן 'והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלבהן', שהביא קרבנו מהמובחר שבצאנו, 'פון די שענסטע און די בעסטע האט ער געברענגט', 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו'.

לקיים המצוה באופן הראוי

נתבונן בענין נוסף: היה אחד שהכניס אורח, וראה שכנו מעשהו הטוב, ועשה כמוהו והביא גם הוא אורח, מאחר ששכנו מכניס אורחים גם הוא מחפש אורחים. והנה הראשון שמכניס אורחים נותן לפנייהם לאכול ולשתות, אלא שבפריגז'ידער יש לו מאכל מיוחד, ואין בו כדי חלוקה עבור כל בני המשפחה, ויש בו כדי חלוקה רק עבור שנים או שלשה אנשים, ולכן הוא משאיר מאכל זה ואינו מחלקו בשעת הסעודה כשהאורח נמצא שם, ומשאיר את המאכל להזדמנות אחרת. אורח זה לא יצא מביתו רעב גם אם לא יתנו לו מאכל זה. זהו הבחינה במה שקין לא הביא קרבנו 'מבכורות צאנו ומחלבהן'.

השכן שיש לו גם כן מאכל מיוחד שמספיק רק לשנים ושלושה אנשים, ואינו יכול לחלק ממאכל זה עבור כל בני המשפחה, ולכן נותן את כל המאכל לאורח. ענין זה היה אצל הבל, 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו'.

ההתעוררות להביא הקרבן היתה על ידי הראשון, והשני התעורר על ידי השני. אבל הראשון לא הביא

אדרבא, השי"ת מסתכל על האדם, וחפץ לשמוע מהאדם, ובכוונה תחילה אין שולחים לו מלאכי חבלה, אלא מדברים אליו.

ומהו הדיבור שמדברים אל האדם, אין אלו דברי גערה, 'נישט קיין שייגעץ, נישט קיין יונגאטש', לא באים נגדו במקל חובלים, רצון השי"ת הוא שישוב לעמוד כמו שהיה, 'דער רצון הבורא, ווער אַ געזונטער, שטעל זיך צוריק צו וואס דו ביסט אמאהל געווען'.

איך שב האדם למה שהיה, על זה מראים לו מהלך ומדברים על ליבו, ומראים לו מה מוטל עליו לעשות. לא צועקים עליו סתם שישוב בתשובה ויהיה טוב, כי כל אחד יודע שצריכים לשוב בתשובה ולהיות טוב. מראים לו מהלך, ומבארים לו מה שנעשה כאן, 'מ'טוהט איהם מסביר זיין וואס דא גייט פאהר'.

"מ'פארשווארצט איהם נישט דער עתיד, מ'פארשווארצט איהם נישט דער עבר, מ'מאכט איהם לעכטיג דער עתיד, מ'ווייזט איהם אַ לעכטיגקייט וואס ליגט אין זיין

קרבנו 'מבכורות צאנו ומחלבהן', ואילו הבל הביא את קרבנו 'מבכורות צאנו ומחלבהן'.

משל זה מה שהבאנו מהכנסת אורחים הוא משל בעלמא, אבל זה נוגע לכל ענין וענין. האדם מזדמן לו מצוה בפניו, הן במצוה בין אדם למקום, והן במצוה בין אדם לחבירו צריך שיקיים המצוה באופן של 'מבכורות צאנו ומחלבהן', כדי שיהיה 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו, ושלא יהיה חלילה הבחינה של 'ואל קין ואל מנחתו לא שעה'.

הדיבור אל האדם לאחר שנכשל

אך לאחר שכבר נכשל, והיה 'לא שעה'. ועל ידי כן היה 'ויחר לקין מאד ויפלו פניו'. מהו רצונו של השי"ת מהאדם במצב זה, איך היחס של השי"ת כביכול לאדם זה במצב זה, 'ווי באציהט זיך כביכול צו דער מענטש, וואס איז דער שייכות כביכול צו דער מענטש אין אזא מצב', האם הוא במצב שאין רוצים לזכור ולדעת ממנו, לא זה אינו האמת. האם שופכים עליו שנאה ועונשים ומלאכי חבלה, גם זה אינו אמת.

“דאס איז די ערשטע זאך, נעם זיך צוזאמען, למא חרה לך ולמה נפלו פניך. נעם זיך צוזאמען, הער צו וואס מ'זאגט דיר, לייג אוועק די מרה שחורה.”

ואז מתחיל כביכול לדבר אליו: 'הלוא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ'. שידע שאם ישוב בתשובה הרי שהחטא יעזוב אותו ויקבלו אותו בתשובה. אבל אם לא ישוב בתשובה, החטא ירדוף אחריו, הנבילה כרוכה בחבל שנקשרה לרגליו, ואין זה רק ענין שמוליך עמו נבילה.

גם זה איננו דבר מועיל שהאדם לוקח עמו לכל מקום פגר של שונרא, 'אוח און וויי אז מ'שלעפט מיט מיט זיך די טויטע קאץ'. האדם הולך ברחוב ופגר של שונרא קשורה בו מאחוריו. הוא נכנס לבית המדרש והשונרא קשורה בו מאחוריו. הוא הולך לבית חתנות והשונרא קשורה בו מאחוריו.

יכולים רק לתאר איזה צורה יש לענין זה. אבל כך מעידים בנו חז"ל, שהטא מלפפתו וכרוכה בו ככלב, וכשמגיעים ליום הדין, השונרא מתעוררת לחיים.

עתיד, חאטש דער עבר איז נישט געווען ווי עס דארף!!!

לא משחירים לו את העתיד, וגם לא משחירים את העבר, אלא מאירים לו את העתיד. מראים לו את האור שיש בעתידו, על אף שבעבר לא היה הכל כראוי.

זהו הטענה 'למה חרה לך ולמה נפלו פניך'. בתחילה עליו לצאת מהמרה שחורה, מהשברון לב, ויאסוף ויחזק את עצמו, שהתנהגותו תהיה כאדם מהשורה. ויתבונן בדרכיו וישמע לקול מוכיחיו, ושלא יסתובב בתוך יאוש ושברון לב תמיד, אלא עליו לאסוף את כוחותיו כדי להתרומם.

“זיך צוזאם נעמען”

זהו היסוד הראשון, שיאסוף את עצמו, 'למה חרה לך ולמה נפלו פניך', אסוף את כוחותיך ותשמע לקול המדברים אליך, והנח את המרה שחורה.

“..נעם זיך צוזאמען, ווער אַ מענטש קודם. טראכט קלארער און הער וואס מ'זאגט דיר. נישט אלעמאהל גיין מיט אַ צובראכענקייט מיט אַ יאוש. נעם זיך צוזאמען זיך צו דערהייבען.”

בכך כדי להכניס את היצר הרע באדם באופן של 'ואליך תשוקתו'.

אמנם סיום הפסוק הוא 'ואתה תמשל בו'. שיש בתוך האדם הכוח והיכולת להוציא מעצמו כוחות עצומים שיהיה גיבור יותר ממלאך. ועל אף שהיצר הרע מלאך, אבל בידי האדם להעמיד כוחות ולהוציא כוחות מעצמו שיהיה חזק יותר מהמלאך, לפי שיש לאדם כביכול את השי"ת עומד לצידו, שיזכה לסייעתא דשמיא.

דרך התוכחה

מצאנו דרך התוכחה איך שהוכיח השי"ת את קין, שתחילתו וסופו הם דברי פיוס. והשי"ת פירש לקין מהו החטא ומהו היצר הרע, ותחילתו וסופו דברי פיוס.

והנה, מאחר שהתורה העמידה לנו ענין זה, 'או די תורה שטעלט אונז עס אוועק', התורה אינה ספר סיפורים, התורה אינה מספרת לנו מעשים שהיו, כי הרבה עובדות קרו במשך השנים בעולם. בתורה נאמר רק מה שנוגע לנו, התורה לא באה רק ללמדנו מה נעשה בשמים ומה נעשה לפני

ועל זה אומר לו השי"ת: 'הלוא אם תיטיב שאת', אם תשוב בתשובה מיד יחתכו את החבל שהשונרא קשורה בו. ולא רק שיפסק החבל, אלא שתתבטל העבירה, שימחלו לו על החטא, כי בכלל 'שאת' נכלל שימחלו לו על חטאו. ועוד זאת, שיפטר מהחטא. שמלבד מה שימחלו לו על הרע שעשה, הרי שהחטא בעצמו תיפרד ממנו.

'ואם לא תיטיב', אם לא ישוב בתשובה, אזי 'לפתח חטאת רובץ'. ולא זו בלבד, אךא שידע שיעמוד נגדו כוח שמיימי, כוח של מלאכים, 'א' הימלישער כוח, 'א' מלאכי'ישער כוח', והיא תעמוד מולו מתוך תשוקה, שיעמוד כנגדו מלאך עם תשוקה, 'א' מלאך מיט 'א' תשוקה האט זיך פארלייגט אויף דיר', כדי לשוב ולהכשילו בחטא, 'ואליך תשוקתו'.

ונתבונן שוב בדבר, 'לאמיר זיך רעכענען', איך התחיל כל ענין החטא, יתכן מאוד שכל החטא התחיל במה שנחסר בהידור מצוה, לא מדברים ברצח, או במי שמחלל שבת או עובד עבודה זרה. אלא מדברים ממי שהמעט בהידור מצוה. וחטא זה של מה שהמעט בהידור מצוה, די

ומאחר שנתפרש בתורה דיבורי הקב"ה לקין לאחר חטאו, סימן הדבר שבאופן זה מדבר השי"ת לכל אחד ואחד לאחר שנכשל בחטא, אלא שלקין הגיע השי"ת לדבר בנבואה. אבל זהו כביכול הרצון של השי"ת והדיבור והנביאות של השי"ת אל כל חוטא וחוטא!!!

כל מי שחוטא והוא יהודי, ואולי גם מי שאינו בר ישראל, אם הוא חוטא, זהו הדיבור שמדבר השי"ת אל החוטא. 'דאס איז דער שמועס וואס כביכול פארפיהרט מיט דעם חוטא'.

עבודת ימי הסליחות

אנו עומדים כעת בימי הסליחות, וזהו זמן שהשי"ת קרוב לכל אחד מישראל, 'דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב' (ישעיה נה, ו). אלו הם הימים בהם מדבר השי"ת עם החוטא בכפלים, 'דאס זענען די טעג וואס דער אייבערשטער רעדט אין טאפלט'.

הדיבור שהשי"ת דיבר עם קין, דיבור זה נאמר בכל יום ויום לכל חוטא וחוטא. אך בימי הרחמים כופל השי"ת את דיבוריו עם החוטא, ומתחנן אליו

כסא הכבוד. בתורה מפורש רק מה שמוטל עלינו לעשות, וכל מה שנאמר בתורה הוא רק מה שמוטל עלינו לעשות.

כל הדיבורים שדיבר השי"ת אל אברהם ויצחק ויעקב, ואל משה רבינו ואהרן הכהן, כל הדברים האלו לא נתפרשו בתורה. בתורה נאמרו רק הדיבורים הנוגעים לבני ישראל, 'ידבר ה' אל משה לאמר' - 'דבר אל בני ישראל'. רק הדיבור שדיבר ה' אל משה רבינו שידבר דיבור זה לבני ישראל, רק דיבורים אלו נאמרו בתורה.

כמו כן הדיבורים שדיבר השי"ת אל אברהם אבינו, דיבר רק מה שנוגע לבני ישראל 'לזרעך אתננו'. ובוודאי שהשי"ת דיבר עם אברהם אבינו ועם משה רבינו עוד הרבה דיבורים. מה שנאמר בתורה הם רק מיעוטא דמיעוטא שדיבר ה' עם אברהם אבינו ועם משה רבינו, ורוב הדברים לא נתפרשו לנו, לפי שאינם נוגעים עבורנו.

הנביאות שנאמרו לאברהם יצחק ויעקב שאינם נוגעים עבורנו, מעולם לא נתפרשו, האם נוגע לנו מה שהשי"ת מדבר עם המלאכים?!, מה שאינו נוגע לנו לא נתפרשה בתורה.

כמה וכמה פעמים עם דיבור זה אל האדם.

הכלל בזה הוא, שבכל מקרה לא יבוא האדם לידי שברון לב ונפילה - גם אם חטא בחטאים החמורים ביותר. וגם אם היה חוטא ומחטיא את הרבים. חטאיו של ירבעם בן נבט. לא לבוא לשברון לב, ולא לידי רפיון ולא לידי יאוש.

"קייין שום מענטש טאהר נישט צובראכען ווערען. טאהר נישט צופאלען ווערען פון וואס ער זאל נישט האבען אפגעטהון. די גרעסטע חטאים, אַ חוטא ומחטיא את הרבים, חטאים פון ירבעם בן נבט. נישט צובראכען ווערען. מ'טאהר נישט צובראכען ווערען, נאך געלאזט ווערען, מיואש ווערען."

גם מי ששמע בביתו דיבורים חמורים של דיבורי לשון הרע, לא יבוא לשברון ורפיון, ולמה נפלו פניך, הלוא אם תיטיב שאת. על האדם להתרומם, דער מענטש דארף זיך נאר דערהייבען, על האדם להתרומם מעל העבר שלו. ומי שזקוק לכך יתרום גם מעל הסביבה שנמצא בתוכה, ויתרומם מעל הסביבה שהוא מושפע ממנה.

היסוד הוא ולמה נפלו פניך, שעל האדם להתעלות מעל מצבו ומעל סביבתו, ויתרומם ויתעלה מעל העבר שלו ומעל ההווה שלו, ולא יהיה נפול בעיני עצמו.

מהאדם נדרש שהתנהגותו תהיה כמו בן אדם. האדם נברא באופן שיעמוד על שני רגליו ולא על ארבע. הבהמה מתהלכת בדרכה כשהיא הולכת על ארבע, ובשעה שהאדם מהלך בנפילה על ארבע, זהו ההיפך מטבעיותו ומיציירתו, שזורק דרכו הטבעית על האדמה, 'אז ער איז אַ געפאלענער, נעמט ער זיין טבעיות'דיגער יצירה, און ער ווארפט עס אראפ אויפן ערד'.

השי"ת אומר לאדם, הרם את עצמך, מהאדם לא דורשים מדריגות, כי אם שיתעלה כפי איך שהיה בשעת יצירתו. שיעמוד בעמידה כפי מה שעמד זקוף בשעת יצירתו, די נאטורליכע יצירה, שטעל זיך אוועק מיט דיין נאטורליכע יצירה, 'ולמה נפלו פניך', שלא יהיה במצב של נפילה, זיי נישט קיין געפאלענער'.

האמת היא שהמצב של נפילה אינו דבר הרגיל. מה שמבקשים מהאדם שיעמוד

הוא גרם לעצמו הנפילה על ידי חטאיו ושאר מעשיו הטיפשיים, שבזה הפיל את עצמו על האדמה, נדרש ממנו שיקים את עצמו. לא נדרש ממנו יותר מזה, אלא שיהיה אנושי כפי כוחותיו, זיי אַ מענטש לויט דיינע כוחות'.

יש לכל אחד שני רגליים כדי לעמוד עליהם. בטנו וידיו לא ניתנו לו כדי שיתהלך עליהם. האדם נברא כדי שיעמוד על שני רגליו, ולכן אל לו להישכב על הארץ, אלא לעמוד, 'שטעל זיך אויף'!

אז יתחיל לחשוב ולהתבונן מהו החטא, מהו האסון הגדול כשנכשלים בחטא, ומה שאפשר להפסיד על ידי החטא. ובנוסף יתבונן איך כביכול מתייחס לאדם שנכשל בחטא.

כשנבראו בני האדם הראשונים,

חטאם היתה חמורה ביותר. כי יצירי כפיו של הקב"ה, או שאביו ואמו היו יצירי כפיו של הקב"ה הם הקרובים ביותר. קין היה הנברא השלישי בעולם, והיה נביא, ומה שהחסיר בהידור מצוה היתה פגם גדול. אעפ"כ כביכול בעצמו הגיע אליו, והדיבור אליו היתה באופן שתחילתו וסופו דברי פיוס, לרחם על קין. שכן השי"ת כביכול אינו

בעמידה אינו מדריגה, עמידה אינו דרגא. עמידה זהו כפי איך שהיה בעת יצירתו. הנפילה אינו הדבר הרגיל, 'נישט דאס שטעלען איז אַ קריכענישט אין הימעל, דער שטעלען איז נארמאל, דער געפאלענקייט איז נישט נארמאל'.

כך אנו רואים בבריאה, שכפי מה שהבריאה יותר בהמי, כך הוא יותר במצב של נפילה. הבהמה הולכת על ארבע, הנחש הולך על גחוונו. השי"ת דורש מהאדם שיעמוד על עמדו הראשון כפי איך שהיה בעת יצירתו. לא נדרש ממנו יותר מזה, 'זיי נארמאל, זיי אַ מענטש, דאס וויל מען פון דער מענטש'. וכשהנהגתו תהיה מענטשליך, אזי יתאפשר לדבר אתו. זהו טענת 'ולמה נפלו פניך'.

התורה אמרה לנו, 'זאגט אונז די תורה', שכל אחד ואחד יכול להתרומם, גם מי שנפל בנפילה גדולה, גם מי שנכשל בחטאים הגדולים ביותר, גם מי שנכנס לזוהמא הגדולה ביותר, 'דער געפאלענסטנער מענטש, די ערגסטע חטאים', יש בתוך האדם הכוח להתרומם ולהתעלות.

אם סיבת נפילתו היתה מחמת הסביבה, הרי שעליו להתעלות גם מעל הסביבה. ואם

שכבר נכשל בחטא, איך הנהגתו של הבורא עם אחד שכבר נכשל בחטא. מהו הדרך ומהו ההוראה. איך מדבר השי"ת כביכול אל האדם, מהו הדרך שיצא מהמצב של החטא.

אנו עומדים כעת בימי הרחמים, וימים אלו מסוגלים המה כי השי"ת מדבר אל כל אחד מאתנו. הימים מסוגלים שנשוב לעמוד ולהתייצב בדרך הישר, להתרומם מכל הנפילות והירידות. והעיקר הוא להתרומם מעל הסביבה מסביב, כשהסביבה גורמת לנפילתו של האדם. להתעלות ממה שהאדם הוריד את עצמו על ידי מעשיו הלא טובים.

רצון הבורא אינו שיתעלה האדם עד לשמים, באופן ובצורה שאין בכוחותיו להגיע לשם. רצון הבורא הוא שהאדם ישוב לעמוד על שני רגליו.

השי"ת יעזרונו שנזכה לתשובה ולכתיבה וחתימה טובה.

חפץ להעניש אנשים ולעשות להם צרות, רצונו הוא רק שהאדם ישוב ויעמוד באופן הראוי.

הלימוד עד סוף כל הדורות

"שטעלט אוז די תורה אוועק די פרשה פון קין, ס'איז אַ לימוד מדור לדור עד סוף כל הדורות, צו ווייזען אַ מענטש וואס הייסט אַ חטא. ווייזען אַ מענטש נאך דעם וואס דו האסט שוין געזינדיגט, ווי פיהרט זיך כביכול צו אַ מענטש וואס האט שוין געזינדיגט. און וואס איז דער דרך, דער הוראה, דער אנווייזענישט פון דער וועג וואס כביכול רעדט צו אַ מענטש, ווי אזוי ער דארף ארויס גיין פון דעם חטא."

לצורך זה נאמרה בתורה הפרשה של קין. וזהו לימוד מדור לדור עד סוף כל הדורות, להורות לאדם מהו החטא. ולהורות לאדם לאחר

כי תצא תשמ"ט

האושר הגדול כשנמחר מחטא

הוא, להיטהר מחטאיו, והנגעים הרי זה מטהר את הנפש מחטאיו.

גודל פגם החטא

באמת שבפסוקים אלו בתורה אנו למדים גודל הפגם שהחטא גורם באדם, שכדי להיטהר מהפגם שנפגם נפשו על ידי החטא, כדאי לו להיות מצורע, וכמה זמן נמשך צרעתו אין אנו יודעים, שאין בזה גבול ושיעור כמה זמן נמשך זמן הצרעת, ורק כפי הזמן שנגזר בשמים שיהיה הצרעת על גופו, כפי הזמן הזה נמשך צרעתו, לפי שהפגם שהחטא פוגם בנפש האדם הוא נורא, וכדי להוריד פגם זה סובל האדם בגשמיות וברוחניות, שכל כך גדול פגם החטא.

כאשר האדם יתלוש סימני טומאה ויקוץ את בהרתו, אמנם על ידי מעשה זה יהיה טהור, ואז יוכל להמשיך לשהות בביתו ולחנך את בניו ויוכל להמשיך לעסוק בתורה ומצוות ויהיה חלק מהכלל ישראל, ויבטל מעליו את הגזירה

בפסוק (דברים כד, ח) **השֹׁמֵר בְּנֶגַע הַצָּרַעַת לְשֹׁמֵר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרֶוּ אֶתְכֶם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כַּאֲשֶׁר צִוִּיתֶם תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת**, ופירש רש"י, השומר בנגע הצרעת, שלא תתלוש סימני טומאה ולא תקוץ את הבהרת.

בכלל איסור זה, שגם אם יבקש האדם לפטור עצמו מהנגע מתוך חשבונות לשם שמים, שכאשר לא יהיה לו נגע יוכל להתפלל יותר טוב, ויוכל לקיים יותר מצוות, ובלא הנגע יוכל ללמוד תורה כראוי ולחנך את בניו באופן הראוי, גם באופן זה התורה מזהירה אותנו 'השומר בנגע הצרעת' בשמירה כפולה ומכופלת 'השומר' בנגע הצרעת 'לשמור מאד ולעשות' ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים כאשר צויתם 'תשמרו' לעשות', שלא תתלוש סימני טומאה ולא תקוץ את הבהרת.

טעם הדבר הוא, לפי שהאושר הגדול ביותר של האדם

הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה'.

ענין השופר בא לעורר את האדם לשוב בתשובה לקראת יום הדין, שיתעורר מהו החטא, על האדם להתבונן מהו גודל הפגם שהחטא גורם בנפשו של האדם, ועל ידי כן יבוא האדם לידי מורא על החטאים שנכשל בהם, ויתעורר לתשובה. וזהו התכלית של מצות שופר, שיתעורר האדם לתשובה.

מעלת היסורים בעולם הזה

והנה הרמב"ן מפרש בשער הגמול, שהיסורים שהאדם עובר בעולם הזה, על ידי מעט יסורים שהוא עובר בעולם הזה, מתכפרים לו הרבה חטאים, שאילו היה צריך לקבל גיהנום על חטאים אלו בעולם הזה, היה צריך לעבור על חטאים אלו יסורים נוראים ועונשים נוראים, אבל כשהגמול הוא בעולם הזה, די במעט יסורים ובעונשים קטנים כדי לזכות לכפרה גדולה. וחלילה אם האדם נשאר בעל חוב, והוא יוצא מהעולם הזה ללא כפרה, והוא צריך לסבול על חטאיו בעולם העליון, העונשים והיסורים בעולם העליון הם פי

של 'בדד ישב' (ויקרא יג, מו), אבל התורה אומרת, שאין זה כדאי, 'זאגט די תורה, עס לוינט זיך נישט', כל המעלות שיהיה לאדם על ידי מה שיהיה טהור מהנגע, כל זה אינו כדאי, וטוב לו יותר להיות 'בדד ישב', כדי שעל ידי כן יטהר מהחטא, מכל אותם המעלות שיבא להם על ידי הטהרה.

מבואר בפסוקים אלו, 'שטייט דאך דא אין די תורה', עד כמה נוגע הפגם שהחטא פוגם באדם, שלפי מה שטוב לאדם להפסיד בגשמיות וברוחניות כדי להיטהר מהחטא, מזה נלמד עד כמה גדול פגם החטא.

מצות שופר - לעורר הלבבות על פגם החטא

הנה ראש השנה הוא יום הדין, עיקר המצוה שנאמר בתורה על יום זה הרי זה מצות תקיעת שופר, מצוה זו נתפרשה בפירוש בתורה, וכתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות תשובה ה"ב), הרמז במצות תקיעת שופר: 'אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר, עורו ישינים משנתכם ונרדמים

כמה וכמה יותר גדולים ויותר קשים.

הנסיון כשרואים רשע וטוב לו צדיק ורע לו

אנו למדים בתורה שגם בעולם הזה, נענשים על חטא לשון הרע ועל שאר חטאים בעונשים נוראים של 'בדד ישב', והוזהרנו 'השמר בנגע הצרעת', שעל החטאים שנכשלו בהם טובלים יסורים נוראים גם בעולם הזה, יש ללמוד מזה גודל פגם החטא.

בתורה נאמר (דברים ז, י), **ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו**; לפעמים רואים אנשים שהם רשעים גמורים, אנשים מושחתים הן בחלק של בין אדם למקום והן בחלק של בין אדם לחבירו, והם עוברים את ימי חייהם בשלום ושלוה, חיים מאושרים - 'אָ גליקליכען לעבען גייען זיי אדורך'.

חסד ה' בימי הרחמים

לפעמים יתכן שהאדם יחיה את כל אריכות ימיו ושנותיו בעולם הזה, ובכל שנה שמע תקיעת שופר, אבל שמיעת קול השופר לא נגע בו כי הוא זה, וגם קודם ראש השנה ולאחר ראש השנה אין בו שום השתנות ממה שהיה בו במשך כל השנה, אצל איש זה נשאר נפשו חלילה מלזכוכת ופגומה בחטא.

מצב זה שהם חיים בו, הרי זה מעמיד לפני בני האדם נסיונות גדולים, שלא רואים את ההכרח לשוב בתשובה. כי חושב לו האדם, מה רע יהיה לו אילו לא ישוב בתשובה, שהרי רואים שפלוני עם חטאיו עד כמה הוא מצליח במשך ימי חייו. ולפעמים רואים גם ההיפך, שאותם שהם זכאים, שאינם בעלי חטא, הרי הם עוברים חיים קשים.

זהו חסד ה', מה שהשי"ת נתן לנו את ימי הרחמים ואת יום הכיפורים, שיוכל האדם לזכך עצמו ולטהר עצמו מהחטאים שנכשל בהם.

כשרואים ענינים אלו, הרי זה מעמיד בפני האדם נסיונות גדולים, שבהסתכלות ראשונה הרי זה מבטל מהאדם את ההכרח של תשובה, שהאדם חושב לו, מה לי לשוב בתשובה,

איזה רע יארע לי אם אמשיך
במעשי ובהנתנהגותי.

אתכם לתוכו, והתקרבו ושובו אל
דרך האמת.

להתעורר ממצב התרדימה שנעשה
ע"י הנהגת העולם

ביאור פרשת חטאו של קין

אנו מוצאים בפסוקים בחטא
שחטא קין, שנאמר (בראשית
ד, ג), 'ויהי מקץ ימים ויבא קין
מפרי האדמה מנחה לה', הנה קין
היה הראשון שהביא קרבן לפני
השי"ת, ויחד עמו הביא גם הבל
הקרבן, וכמו שנאמר (שם, ד),
'והבל הביא גם הוא, ומשמע
מלשון הפסוק שלפי שראה הבל
שקין הביא קרבן, התעורר גם הוא
להביא את קרבנו, וקרבנו היה
'מבכורות צאנו ומחלביהן',
שהביא את מיטב הצאן, ונאמר
שם 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו,
ואל קין ואל מנחתו לא שעו',
שהשי"ת קיבל את קרבנו של
הבל, ואילו את קרבנו של קין לא
קיבל.

ומה היה החילוק בין שני
קרבנות אלו, אלא לפי
שהבל הביא קרבנו 'מבכורות
צאנו ומחלביהן', מה שאין כן קין,
ואף שקין היה זה שהקדים להביא
את הקרבן, אבל לפי שהבל הביא
את קרבנו עם יותר רצון ויותר
נדיבות הלב, דבר זה חשוב לפני
השי"ת מה שהיה בקרבנו של הבל

כנגד מצבים אלו מזהירה
אותנו התורה הרמוז
בתקיעת שופר 'עורו ישינים
משנתכם ונרדמים הקיצו
מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם
וחזרו בתשובה', לפי שמצב
העולם זורק על האדם שינה
ותרדימה, ואין הכוונה שהאדם
יושן על מיטתו וחושיו אינם ערים,
'שינה ותרדמה' הכוונה
שהחושים אינם ערים לקראת יום
הדין, על ידי הצורה של הנהגת
העולם שאנו חיים בעולם.

מצב זה זורק על בני האדם
תרדמה גדולה, לפי
שכאשר אנו יוצאים לרחוב, אין
אנו רואים שום הכרח לתשובה,
ואדרבא, אנו רואים ההפך, שלבני
האדם נראה שהעולם צוחק
ושמח ללא התשובה, וכנגד זה
מעורר אותנו קול השופר 'עורו
ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו
מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם
וחזרו בתשובה', עורו והתעוררו
ממצב השינה שהעולם זורק

שהוא רואה שיש לשני ענין שאין לו, ודבר זה גורם לו להילחם בשני, שהקנאה מתהפכת לשנאה.

והנה קין חטא לפני השי"ת, שלא הביא את הקרבן הראוי, והשי"ת לא קיבל את קרבנו, ומצב זה הביא לידי זיחר לקין מאד ויפלו פניו, שהקנאה בערה בו, ונפלו פניו, ואז דיבר השי"ת לקין, וכמו שנאמר (שם ו), זיאמר ה' אל קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך, שהקנאה הביאה אותו לידי חלישות הדעת, שנפלו פניו, ואמר לו השי"ת שאין כאן מקום של חלישות הדעת, יהלוא אם תיטיב שאת, שאם ישוב בתשובה, יתכפר לו מה שעשה.

ומהו התשובה?, שעל ידי הקנאה יבוא לידי הרצון לשפר את דרכיו, על ידי מה שיתחרט על מעשיו הלא טובים. כי כן הוא סדר התשובה, חרטה על העבר וקבלה על להבא. החרטה הוא ההכרה שעשה מעשים שאינם טובים, שעל ידי ההכרה שנהג שלא כראוי, ממילא יהיה לו היכולת לשפר את דרכיו להבא, לקבל קבלות טובות להיטיב את דרכיו.

הקרבה יותר גדולה - אין הבל'ס קרבן איז געלעגען מער אוועק געגעבעניס ווי קין, יותר ממה שהיה אצל קין, ודבר זה היה חשוב לפני השי"ת, הנתינה שנתן הבל, שהיה בזה נתינה יותר גדולה.

משום כן זישע ה' אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא שעה. ולפי שהשי"ת לא שעה לקרבנו של קין, על ידי כן היה זיחר לקין מאד ויפלו פניו, שמצב זה כאב לקין עד מאוד.

והנה בדרך כלל, כשהאדם רואה שחבירו מצליח יותר ממנו, אם בעניני גשמיות ואם בעניני רוחניות, והדבר כואב לו ומביאו לידי קנאה, התוצאות של קנאה זו יתכן בשני אופנים, תוצאה אחת של הקנאה יתכן שיהיה באופן של קנאת סופרים תרבה חכמה, שמאחר שהשני מצליח באופן זה, סימן הדבר שגם הוא בכוחו לבוא לידי כך, וקנאה זו מביאה את האדם לידי התעלות והתרוממות.

אבל לפעמים התוצאות של הקנאה הוא באופן של שנאה, שמאחר שהוא יודע שאינו יכול להיות שווה לשני, או שאינו רוצה להידמות אליו, אבל לפי

זה מדבר לכל אחד מישראל עד לסוף כל הדורות.

כשהאדם נכשל בחטא והולך בדרכים לא טובים, הרי הוא בא למצב של 'נפלו פניו', שכואב לו מצבו, ובפרט כשהאדם רואה שהשני מצליח בדרכי ה', שחבירו מצליח בתורה וביראת שמים. כשהוא רואה את השני איך שהוא נשמר מדבר חטא, והנהגתו כהוגן, ויש לו ללמוד מדרכיו של השני, על ידי כן נפלו פניו, שהוא רואה שהשני חשוב ממנו ומרומם ממנו.

אז בא דבר ה' אליו, 'למה חרה לך ולמה נפלו פניך', אין זה סיבה מספקת שיפול ברוחו, 'הלוא אם תיטיב שאת', שיש לו הברירה לשוב בתשובה, ועל ידי מה שישוב בתשובה ויכיר שהדרכים שהלך בהם עד כה אינם דרכים טובים, שחסר לו ביראת שמים, וחסר בדרכיו בעבודת ה', שהוא מחפש את הנאתו ואת תועלתו בכל ענין וענין, והמצוות שהוא מקיים אין זה לשם שמים. אבל 'הלוא אם תיטיב שאת', שאם יבקש לשוב בתשובה ימחלו לו על חטאיו, שימינו פשוטה לקבל שבים, אבל ואם לא תיטיב', שאם לא ישוב

וכך אמר השי"ת לקין, 'למה חרה לך ולמה נפלו פניך', למה נפלת לעצבות מחמת מה שלא נתקבל קרבנך, 'הלוא אם תיטיב', אם תכיר בחסרון במה שעשית, 'שאת', ימחלו לך על מעשיך, ואם כן אין כאן מקום ל'נפלו פניך'.

אבל הוסיף לו השי"ת ואמר לו, 'ואם לא תיטיב', שאם לא ישוב בתשובה, אזי 'לפתח חטאת רובץ', שהחטא שנכשל בו רודף אחריו, שהפגם שפגם האדם על ידי החטא נעשה לחלק ממנו, 'ואליך תשוקתו', חטא זה ימשיך לדבוק בך, והחטא אינו עומד על מקומו, החטא לא ישתוק, אלא החטא ימשיך לדרוש ולתבוע ולבעור באדם, אבל 'ואתה תמשל בו', דע לך שבכל מצב ישאר הבחירה בידך.

מאמר זה אמר השי"ת לקין, קין היה נביא, והשי"ת דיבר אל קין, ודיבור זה אומר השי"ת לכל חוטא וחוטא, שהדיבור שדיבר השי"ת לקין, הרי זה דיבור שנאמר בתורה, וכל מה שנאמר בתורה אין זה רק סיפור דברים שהיה, התורה היא תורת חיים עבורינו, ואם כן דבר ה' שהיה לקין לאחר החטא, דיבור

כבר נתבאר, שהקנאה או שזה מביא את האדם לידי 'קנאת סופרים תרבה חכמה', שזה מביא את האדם לידי תשובה, שייבקש האדם להתעלות להיות כשני, על ידי מה שיעקור את החטא ואת הפגם אשר בו, או שזה מביא לידי שנאה.

השי"ת דיבר עם קין והראה לו את שני הדרכים שעומדים בפניו, 'אם תיטיב שאת, ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ ואליך תשוקתו', השי"ת העמיד בפניו את שני המהלכים שעומדים בפניו.

אבל כשנפגשו קין והבל היה ביניהם איזה דיבור, ומשם באה הריגתו של קין את הבל, ומה היה דיבור זה, מפרש רש"י, 'נכנס עמו בדברי ריב ומצה, להתעולל עליו להרגו' שהיה זה דיבור של ריב ומצה, ולא היה זה דיבור של ידידות וריעות, אלא דיבור של מצה ומריבה, והיינו שהקנאה בערה בקין, וקנאה זו הביאה אותו לידי השנאה, לפי שלא בחר בדרך של 'אם תיטיב שאת', והוא נשאר בחלק של 'אם לא תיטיב', ועל ידי כן היה 'לפתח חטאת רובץ', שהיה בו הטומאה שנכנס בו על ידי החטא, שנכנסה

בתשובה, וימשיך ללכת בדרכיו הלא טובים, אזי 'לפתח חטאת רובץ', שידע שהחטא נכנס בו, 'ואליך תשוקתו', שהטומאה שנמשך עליו על ידי החטא, טומאה זו תמשיך לדרוש ולתבוע ממנו.

זה היה חטאו של קין, שהקרבתו שהביא היה קרבן יותר חלש מקרבנו של הבל, שהיה חסר בנדיבות ליבו בעבודת ה', שבעצם העשיה לא היה חסר, ואדרבא, הוא היה הראשון שבא להקריב הקרבן, אלא שהיה חסר בנדבת הלב, בנתינת עצמו וביטול עצמו.

אבל מה היה ההמשך בחטאו של קין, ענין זה מפורש בתורה שקין נפלו פניו, וגם לאחר שדיבר השי"ת אל קין, מה היה הפועל יוצא, על זה נאמר בהמשך הפרשה (פסוק ח'), 'ויאמר קין אל הבל אחיו, ולא נתפרש מה אמר לו, ומה היה לאחר הדיבור, 'ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו', ומפרש רש"י מה היה דיבורם, בתורה נאמר 'ויפלו פניו', שבקין אחזה הקנאה בהבל אחיו, הקנאה אינו דבר העומד, הקנאה הוא מידה רעה ממידת האש, שהרי זה בוער והולך עוד ועוד.

ט), 'יאמר ה' אל קין, השי"ת נגלה שוב אל קין.

עצם דבר זה הוא פלא גדול בעינינו, שלכאורה הרי הוא גרע מזקן ממרא, שהזקן ממרא הוא זה שהבית דין פסקו פסק מסוים, והוא עומד ופוסק כנגד הכרעת הבית דין, ועל זה דינו בסקילה, וכן היה אצל קין, שבתחילה חטא במה שהביא קרבן יותר חלש, ואז נתגלה אליו השי"ת בנביאות ואמר לו 'אם תיטיב שאת, ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ ואלוך תשוקתו ואתה תמשל בו' השי"ת הראה לו את שני הדרכים, ומה עשה קין, הוא בחר ללכת בדרך השניה, כנגד רצון הבורא, ואכן על ידי מה שהיה 'ואם לא תיטיב', נתקיים בו 'לפתח חטאת רובץ ואלוך תשוקתו', ועמד ושחט את אחיו, ולכאורה מה מקום יש עכשיו לדיבור, מאחר שבפירוש אמרו לו שכך יהיה.

אבל למעשה היה דבר ה' אל קין, ונאמר שם ה', שהוא מידת הרחמים, ודיבר עמו בלשון רכה 'אי הבל אחיך', ויש להבין מה מקום יש כאן להזכרת מידת הרחמים, מאחר שעשה מה שעשה, ומהו ענין השאלה של 'אי

בו מידת הקנאה, שהטומאה נכנסה בקנאה, שהקנאה היתה מליאה בטומאת החטא, וקנאה זו תבעה כסדר, עד שהתחיל בדברי מצה ומריבה, ומזה הגיע עד ל'ויהרגהו'.

'די תורה ווייזט אונז', התורה מורה לנו עוד חלק בהשתלשלות המעשה של קין והבל, התורה מורה לנו הצורה כיצד באים לידי 'לפתח חטאת רובץ ואלוך תשוקתו'. הצורה של 'לפתח חטאת רובץ' הוא, שהחטא תובע ודורש מהאדם עד שהוא בא לידי רציחה, שכאשר האדם משאיר את החטא אצלו ואינו שב בתשובה, הרי שהחטא מורידו עוד ועוד, וכמו שאנו רואים אצל קין שירד לרציחה.

ואין הכוונה שכל מי שהחטא נשאר כרוך בו הרי שיפול עד כדי רציחה, אבל יש ללמוד מכאן שהחטא מוריד את האדם עוד ועוד.

ועדיין לא תמה ירידתו של קין, שהצורה של החטא והשתלשלות המאורעות שנגרמים על ידי החטא, מפורש בתורה סדר הדברים, וכמו שרואים בהמשך הפסוקים (שם,

מסתם מעשה רציחה, שהרג את אחיו ובשרו, ומהו התשובה? על ידי מה שיאמר 'אני הרגתי וחטאתי לך', וליותר מזה לא ציפה השי"ת, השי"ת לא ביקש לשמוע יותר מזה, ומשום כן המציא השי"ת עצמו בדברי נחת לקין לאחר שהרג את אחיו, 'אולי ישוב ויאמר אני הרגתי וחטאתי לך'.

בדבר זה מורה לנו התורה, 'די תורה לערנט אונז ווייטער', שגם לאחר שקין המרה את פי ה' שני פעמים, ולאחר שנכשל בראשונה הזהירו הבורא **חזור בך**, שישוב בתשובה, ואם לא ישוב בתשובה 'לפתח חטאת רובץ ואלריך תשוקתו', שישקע בחטא יותר ויותר, אבל הוא לא שמע בקול ה', ואכן הוא שקע בחטא יותר ויותר, עד שנכשל בחטא והרג את אחיו, ואעפ"כ לא ננעלו בפניו שערי רחמים, והשי"ת נכנס עמו בדברי נחת, 'אולי ישוב ויאמר אני הרגתי וחטאתי לך'.

בזה מורה לנו השי"ת, 'דער אייבערשטער לערנט אונז דער סדר', מהו הסדר כשהאדם שוקע בחטא, ומצד שני באיזה אופן מתנהג השי"ת עם החוטא

הבל אחיך, ופירש רש"י, 'להכנס עמו בדברי נחת', השי"ת המציא עצמו לפני קין בדיבורים רכים, 'אולי ישוב', שמא ישוב בתשובה.

לכאורה צריך להבין מה שייך כאן תשובה, מאחר שכבר הרג את הבל, והרי זה מעוות לא יוכל לתקן, ומה שייך כאן תשובה, וכי יוכל להחיות את המת, ואם כן מה נדרש ממנו התשובה, כי בשלמא לאחר שלא נתקבל קרבנו היה שייך לבקש ממנו תשובה, שישוב בתשובה על מה שהביא קרבן מהגרוע, שכאשר יביא קרבן להבא יביא מהמובחר, ואז יתכפר לו, אבל לאחר שהרג את קין, מה שייך לשוב בתשובה, כיצד יתקן על ידי התשובה.

אבל ברש"י פירש 'להכנס עמו בדברי נחת', שהשי"ת ביקש לפתות לקין בדברים רכים, ושאלו 'אי הבל אחיך', כדי שישוב בתשובה, ומה יהיה תשובתו, פירש רש"י, 'ויאמר אני הרגתי וחטאתי לך', השי"ת ציפה מקין שיודה ויאמר שהוא הרגו להבל וחטא לפני השי"ת.

והנה המעשה שעשה קין הרי זה מעשה נורא, גרע

הראשון נראה אליו הבורא ואמר לו שוב בתשובה, ואם לא ישוב יבוא נפילתו, והוא לא שב בתשובה, ואכן הוא נפל בחטא נורא.

אבל גם במצב זה נראה אליו השי"ת בשניה ונגלה אליו במידת הרחמים ונכנס עמו בדברים, כביכול השי"ת מתחנן לפני קין שישוב בתשובה, וכאשר האדם רואה מידת טובו של הקב"ה, על ידי דבר זה בעצמו צריך להנמס לב האדם כהמס חמאה לפני השמש, כשרואים גודל מידת רחמיו יתברך.

אבל קין מה ענה, 'ויאמר לא ידעתי, השומר אחי אנכי', שאין לו שום השגה היכן אחיו, ואין לו שייכות עם אחיו, ובדיבור זה עשה עצמו כאילו אין לו שום שייכות לכל הענין.

לאחר שדיבר אופן זה, נשתנה דרך דיבורו של השי"ת אליו, ונאמר (שם י), 'ויאמר מה עשית', וכי מדמה אתה שאיני יודע מי אתה, ועל כן שואל אתה 'השומר אחי אנכי', אבל אני יודע כל מעשיך, ועכשיו 'קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה', שכן מהות החטא עומד וצווח, החטא דורש ותובע נקמה מהחוטא.

במידת הרחמים, שגם לאחר שכבר שקעו בחטאים נוראים, שנכשל בהריגת אחיו, שגם בעולם הנכרי הריגת האח הוא דבר מגונה ביותר, אבל חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו, וגם לאחר מעשים נוראים אלו, לאחר שהמרה את פי ה', השי"ת נכנס עמו מתוך אהבה בדברי נחת.

אבל מה עשה קין, לכאורה היה צריך ליבו של קין להנמס בקרבו מחמת החטא הנורא שנכשל בו, ועצם החטא היה צריך לעוררו לחרטה, כיצד היה יכול לעשות כמעשה הזה להרוג את אחיו, והרג את בנם של אביו ואמו, שהרי כשאב ואם משכלים את בנם, הרי זה עבורם שלעולם אינו מתרפא כל זמן שהם חיים, וקין עמד וקרע את החתך בליבם של אביו ואמו, אדם וחווה, קרע ששוב לא יתרפא.

בדבר זה עצמו די בזה שיתעורר במחשבה של תשובה ויתבונן, מה עשיתי, הרגתי את אחי על לא עוול בכפי, ובזה גרמתי צער נורא לאבי ואמי, ועצם המעשים הנוראים היה צריך לעורר את קין לחרטה נוראה, ובנוסף לזה כשראה את רחמי ה' הגדולים, שלאחר החטא

דאלארען, באופן שבעל הבית השרוף בא לידי המסקנא שטוב לו שיאבד את עצמו לדעת ל"ע, וכל זה בא מחמת הרשעות של המזיק.

כאשר אדם מן הצד שומע מענין זה, הרי שכל מי שיש בליבו לב ישר מתחיל לבעור בקריאה של נקמה במי שגרם לכל האסון הזה, שצריכים להכותו ולהענישו על חטאו הנורא, וצריכים להחרימו ולרדפו, הרגש זה של נקמה מתמלא בכל מי שיש לו לב ישר, כשהוא שומע גודל הרשעות שנעשה כאן.

כמו כן אילו היינו מתבוננים בבריאה, והיינו רואים גודל הפגם וגודל הצרות שהחטא מביא על כל העולם כולו ועל הכלל ישראל, היינו מבינים שהחטא דורש ותובע נקמה, ומהו ענין הנקמה, ענין הנקמה הוא ובערת הרע מקרבך, הנקמה הנדרשת אין זה רק נקמה בעלמא כנגד עושה הרשעה, אלא הרי זה תביעת נקמה מחמת ובערת הרע מקרבך, הנקמה היא לבער את ההשחתה, לבער את השורש פורה ראש ולענה של הרע, לבער את העונשים והרע שהחטא גרם לבריאה, הדברים הללו תובעים

אנו מבינים שכאשר רוצחים איש, הרי שהנרצח עומד וצווח על שהרגו את הנפש, שכאשר רוצחים אחד על לא עוול בכפו, הנפש עומד ודורש ותובע נקמה, אבל לא רק הנפש של הנרצח עומד ודורש, אלא עצם החטא עומד וצווח, לפי שהחטא הוא פגם בבריאה, החטא מביא זוהמא וקלקול ורוע בבריאה, והחטא תובע את הנקמה מהחוטא.

נתאר לעצמינו, אדם שלא היה לו בית לדור בו, ואין הוא עשיר לבנות לו בית, ולכן אסף ממון מכל מקום שהיה בכוחו וגם הוסיף ללוות סכומים גדולים, כדי שיוכל לבנות את ביתו, ולאחר כל יגיעתו הגדולה לבנות לו בית, כשהבית עמד כבר על תילו, בא שונאו הגדול ושורף את הבית, באופן שלא יקבל תשלום עבור השריפה - די אנשוראענס [=חברת הביטוח] צאלט איהם נישט, איזה רשעות נוראה יש בדבר זה, שהשני שונאו מחמת דבר של מה בכך, ומשום זה הוא שורף לו את ביתו, באופן שהוא נשאר מחוסר גג ובעל חוב נורא, שאין לו היכן לדור, והוא נשאר בעל חוב על סכום של מאות אלפי

מצד שני מורה לנו התורה, הנהגת הבורא עם החוטא במידת החסד ובמידת הרחמים, הן כשנכשל בחטא בראשונה, וגם כשנכשל בחטא בשניה, גם לאחר שכבר נכשל בחטא החמור ביותר, 'און די תורה לערנט אונז ווייטער', עוד אנו לומדים בתורה, שהאדם לאחר שכבר ראה את גודל רעת החטא, וגם לאחר שכבר ראה גודל חסדי ה' עמו, איך שיתכן שישאר בקרירותו ולא יתעורר, והרי הוא אומר 'לא ידעתי, השומר אחי אנכי'.

אבל כשהאדם יורד למדרגה נוראה זו, אז משתתפת מידת הדין במידת הרחמים, והשי"ת מוכיח את החוטא: 'ויאמר מה עשית קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה', בפסוק זה כבר לא הוזכר שם הרחמים, אלא נאמר בסתמא 'ויאמר', לפי שכבר שיתף מידת הדין במידת הרחמים.

והנה הפסוקים הללו שנתפרשו בתורה, אין זה רק סיפור דברים בעלמא מה שהיה בתחילת הבריאה, התורה הק' אינה ספר של מעשיות, התורה היא תורת חיים שניתנה לנו כדי ללמדנו את דרך ה', דרך החיים.

נקמה כדי לבער את הרע מהעולם.

וזה הכוונה 'קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה'.

לפי שלא שב קין בתשובה בשעה שדיבר אליו השי"ת, מיד נקצב עונשו כמו שנאמר (פסוק יא), 'ועתה ארוור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה לקחת את דמי אחיך מידך', ונתקלל קין בקללות שנשארו עד היום הזה, 'כי תעבוד את האדמה לא תספ תת כוחה לך נע ונד תהיה בארץ' (שם יב), שעל ידי החטא נגרם קללה לעולם.

'די תורה לערנט אונז, אנו לומדים בפרשת קין מה שנעשה באדם על ידי החטא, ומהו הנהגת השי"ת כביכול כלפי החוטא, שתי נקודות אלו התורה מלמדת אותנו, כיצד החטא מתפשט באדם, באופן של 'לפתח חטאת רובץ', מהו ההתחלה של החטא, על ידי הקנאה, כיצד נראה האדם בתחילת דרכו בחטא, כשעדיין שייך שיהיה אצלו 'אם תיטיב שאת', והאופן שהחטא מתגדל על ידי 'אם לא תטיב', לאיזה אכזריות נוראה יורד האדם על ידי החטא.

כשיש חיבה עצומה מכביכול לבני ישראל [כאן פרץ רבינו בבכי גדול עד שלא היה יכול לדבר ובכה במשך דקה ארוכה], זהו מהות ההתגלות, ובשעת ההתגלות נשמע קול השופר.

זהו קול השופר, שיש בו כוח אלוקי של 'עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה'.

והנה בטור ריש סימן תקפא כתב, 'תניא בפרקי רבי אליעזר, בראש חודש אלול אמר הקב"ה למשה עלה אלי ההרה, שאז עלה לקבל לוחות אחרונות, והעבירו שופר במחנה משה עלה להר, שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה, והקב"ה נתעלה באותו שופר, שנאמר (תהלים מז), עלה אלהים בתרועה וגו', לכן התקינו חז"ל שיהו תוקעין בראש חודש אלול בכל שנה ושנה וכל החודש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר (עמוס ג), אם יתקע שופר בעיר וגו', וכדי לערבב השטן, וכן נוהגין באשכנז לתקוע בכל בוקר וערב אחר התפילה'.

הכוונה בדבר זה הוא, שהכוח האלוקי שיש בשופר

קול השופר - קול אלוקי המעורר לתשובה

'עורו ישינים ונרדמים מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה', 'אשרי העם יודעי תרועה', בשופר יש כוח מיוחד לעורר את הישינים.

והנה אנו רואים שבברכת שופרות שאומרים בראש השנה מזכירים את קול השופר שהיה בשעת מתן תורה, שבשעת מתן תורה, שאז היה התגלות השי"ת הגלוי ביותר שהיה בבריאה, היה שם תקיעת שופר, וכמו כן לעתיד לבוא יתקע בשופר, וכמו שאנו מזכירים הפסוק 'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול', ועוד אנו מזכירים הפסוק 'בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'".

בשעת המאורעות הגדולים ביותר שהיה בכלל ישראל היה שם קול השופר, שקול השופר מקושר על המאורעות הגדולות ביותר וההתגלות הגדולה שהשי"ת מתגלה בעולם, וההתגלות הרי זה פועל יוצא מגודל אהבת ה' לבני ישראל, שזהו מהות ההתגלות,

לעורר בתשובה, כוח זה מתחיל בימי הרחמים והרצון של חודש אלול.

זהו חסד ה', שנתן לנו הבורא את ימי הרחמים, שיהיה לאדם את הדרך והאפשרות לטהר עצמו מחטאיו, זהו חסד ה' נפלא, ובתנאי שאכן יהיה 'עורר' ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם', שיתבונן האדם בימי הרצון בתכלית הבריאה ובתכלית יצירת האדם, שהאדם לא נברא בעולם רק כדי לחיות את ימיו בעולם הזה, ולהוציא מהעולם את מרבית ההנאות והתענוגים ששייך, ויחד עם זה יקיים גם תורה ומצוות.

האדם לא נברא כדי ליהנות מתענוגי העולם הזה, לא לשם כך נברא האדם, האדם נברא כדי לעסוק בעבודת ה' ולקנות את החיים הנצחיים, וזה הכוונה 'עורר' ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם', שיבוא האדם לידי ידיעה זו, ועל ידי כן יתעורר בתשובה, להתחרט על מעשיו הלא טובים שעשה עד עכשיו, ויקבל על עצמו ללכת בדרכי ישרים בדרכי ה', בדרכי התורה.

אנו עומדים עדיין בתחילת ימי אלול, ויש להתחזק ולהתעורר לתשובה ולהתכבד ולהתפקיד של האדם בבריאה.

זכה וזכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו

היות שזכינו ב"ה והגליון השבועי מופץ בכמה ערים, יש הזדמנות למי שליבו חפץ לזכות את הרבים ולקחת חבל בהוצאות ההפצה של הגליון בעירו, ויבוא על שכרו.

אפשר לפנות למערכת חידו"ת של רבינו,
למספר טעלעפאן 9 EXT 2290-854-718-1.

בברכה והערכה
מערכת החידו"ת של רבינו